

YTTRANDE

Dnr S2026/01107

Regeringskansliet
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm den 28 september 2026

Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan – Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist (SOU 2026:22)

Sammanfattning

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att

- en myndighet ska få besluta om undantag från partihandlares leveransskyldighet och ange att läkemedel ska fördelas på ett visst sätt,
- Läkemedelsverket ska vara den myndighet som får besluta om tvingade fördelning,
- det ska finnas en nationell inköpscentral för läkemedel vid Socialstyrelsen, samt att
- Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket på begäran av Socialstyrelsens inköpsfunktion ska utföra särskilt brådskande hälsoekonomiska bedömningar i fråga om läkemedel som inte ingår i läkemedelsförmånerna.

Allmänt

Vid brist på läkemedel är det av största vikt att myndigheter och marknadens aktörer har effektiva redskap för att skyndsamt kunna tillgängliggöra läkemedel så att behövande patienter kan få sin behandling.

Under senare år, särskilt efter covid-pandemin, har det vid upprepade tillfällen uppstått mer eller mindre allvarlig brist på läkemedel. Med de förslag som lämnas i denna utredning tas steg för att förse myndigheter och marknadens aktörer med fler möjligheter att tillgängliggöra bristläkemedel så att berörda patienter kan få den behandling de ordinerats.

SPF Seniorerna

Box 380 63, 100 64 Stockholm [Hornsgatan 172, 117 28]

Tel 08-692 32 50 info@spfseniorerna.se

Org nr 88 80 00-2830 Pg 607678-0 Bg 5959-0182

www.spfseniorerna.se

3.3 I särskilda situationer är tvingande fördelning eller omfördelning nödvändigt

SPF Seniorerna delar utredningens bedömning att tvingade fördelning eller omfördelning av läkemedel

- bör vara möjlig vid bristsituationer som gäller läkemedel till vård som är nödvändig för människors eller djurs liv och hälsa när frivilliga åtgärder inte anses som tillräckliga samt
- mycket sällan kommer att behövas i ett normalläge.

Det är viktigt i en bristsituation av läkemedel att en omfördelning av tillgängliga läkemedel kan ske så att de patienterna med störst behov får tillgång till aktuella preparat. Läkemedelsverket har redan idag flera redskap för att förebygga och hantera bristsituationer så att riskerna för allvarliga brister på läkemedel ska kunna minimeras och de redskapen ska givetvis i första hand användas. Med fler skarpa redskap ges ytterligare möjligheter att åtgärda brister.

3.4 Fördelning och omfördelning bör följa den vanliga försörjningskedjan så långt det är möjligt

SPF Seniorerna delar utredningens bedömning att när en bristsituation leder till att den begränsade mängd läkemedel som är tillgänglig måste nå de patienter som har störst behov, bör läkemedel i första hand och så långt det är möjligt fördelas i partihandelsledet.

När allvarliga brister av läkemedel uppstår är det viktigt att fortsatt ha kvalitet och patientsäkerhet i fokus. De läkemedel som fördelas eller omfördelas måste vara spårbara och lika säkra att använda som i ett normalläge.

Läkemedel som har lämnat apotek kan inte anses vara säkra att återanvända då kvaliteten inte kan garanteras. En omfördelning i partiledet är att föredra för att säkerställa såväl spårbarhet som kvalitet, även om undantag kan tänkas vid mycket allvarliga bristsituationer. Returer från apotek till partihandel är ytterligare ett sätt att hantera en säker omfördelning.

Det är också viktigt att regioner och kommuner kan ta hjälp av varandra i krislägen då det uppstår allvarliga brister.

5.5.1 Förutsättningar för beslut om tvingande fördelning

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att

- en myndighet ska få besluta om undantag från partihandlares leveransskyldighet och ange att läkemedel ska fördelas på ett visst sätt
- beslut om sådan tvingande fördelning av läkemedel ska få fattas under förutsättning att
 1. det föreligger en brist eller risk för brist på läkemedel,
 2. läkemedlet behövs för vård som är nödvändig för människors eller djurs liv och hälsa, och
 3. frivilliga åtgärder inte kan antas vara tillräckliga
- tvingande fördelning ska vara tidsbegränsat och ska beslutas att upphöra att gälla så snart förutsättningarna för beslutet inte längre föreligger.

I normalläget fungerar Sveriges system med ett delegerat ansvar för försörjningen av läkemedel till eget ansvarsområde. Varje region, varje apoteksaktör har ett ansvar att på bästa sätt sörja för en god tillgänglighet på efterfrågade läkemedel.

Men vid brister uppstår en situation av konkurrens, inte bara mellan nationella vårdaktörer, utan även mellan länder.

En nationell funktion av den modell som utredningen föreslår kan samordna nationella inköp mer effektivt så att en fördelning kan ske efter störst behov.

5.5.2 Läkemedelsverket bör fatta beslut om tvingande fördelning

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Läkemedelsverket ska vara den myndighet som får besluta om tvingade fördelning.

Eftersom Läkemedelsverket redan idag har uppdrag att bevaka och kommunicera rest- och bristsituationer för läkemedel och även, tillsammans med E-hälsomyndigheten, förbereda ett system för att ta fram en nationell lägesbild över tillgång och efterfrågan på läkemedel, är det naturligt att myndigheten även tar ansvar för beslut om föreslagna tvingande åtgärder.

6.2 Förslag att inrätta en nationell inköpscentral för läkemedel vid Socialstyrelsen

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att det ska finnas en nationell inköpscentral för läkemedel vid Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen har ett samordningsansvar för hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap och genomför redan nationella inköp och upphandlingar. Det är därför naturligt att även uppdraget om nationella inköp av läkemedel läggs på Socialstyrelsen. En förutsättning för detta är att det finns tillgång till kompetens för upphandling av läkemedel.

Det är här viktigt att alla kanaler för läkemedelsförsörjning beaktas, till exempel parallellimport.

6.6 TLV ska utföra brådskande hälsoekonomiska bedömningar på begäran av inköpscentralen

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket på begäran av Socialstyrelsens inköpsfunktion ska utföra särskilt brådskande hälsoekonomiska bedömningar i fråga om läkemedel som inte ingår i läkemedelsförmånerna.

När Socialstyrelsens inköpscentral ska förhandla pris på ett läkemedel där en hälsoekonomisk bedömning saknas är det svårt att avgöra läkemedlets kostnadseffektivitet.

För att så snabbt som möjligt kunna tillgängliggöra ett läkemedel som det råder brist på, är det av största vikt att Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) skyndsamt kan göra en hälsoekonomisk bedömning så att läkemedlet kan komma att användas för behövande patienter.

I detta ärende har SPF Seniorernas arbetsutskott beslutat. Martin Engman, samhällspolitisk chef, har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också sakkunnig Thony Björk deltagit.

Maria Larsson
Förbundsordförande

SPF Seniorerna är en av Sveriges största ideella organisationer med närmare en kvarts miljon medlemmar i cirka 700 föreningar över hela landet, samt Sveriges äldsta seniororganisation, bildad 1939. Förbundet är partipolitiskt och religiöst obundet och organiserar alla som har någon form av pension och deras partner.